

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte tirsdag den 30. januar 1951 kl. 10

Formann: Finn Moe.

Samtlige komiteens medlemmer var til stede, unntagen Bratteli, som hadde forfall. Dessuten var til stede utenriksminister Lange, statsråd Langhelle, utenriksråd Skylstad og statssekretær Boyesen.

Formannen: Møtet er sammenkalt for at utenriksministeren skal kunne redegjøre for utviklingen i Lake Success. Som medlemmene ser, holder han på å studere de siste telegrammer, så man må gå ut fra at redegjørelsen vil være helt å jour.

Utenriksminister Lange. Jeg kan vel begynne der redegjørelsen i stortingsmøtet lørdag sluttet. Som det har fremgått av telegrammene til pressen, har det i de siste dager foregått meget intense forhandlinger mellom de forskjellige delegasjoner, og de har ført til at det til det amerikanske resolusjonsforslag er blitt fremsatt endringsforslag av Libanon, som er akseptert både av amerikanerne og britene, og som har resultert i at britene mener å kunne stemme for den amerikanske resolusjon, slik at altså forsåvidt alle medlemmene av det atlantiske fellesskap vil komme til å stemme på samme måte.

Som komiteen vil huske, sa vi til vår delegasjon at den eventuelt, hvis det under forhandlingenes gang stilte seg slik at det ble mulig, skulle stemme for at man først skulle behandle og ta standpunkt til det arabisk-asiatiske forslag. Men vi sa samtidig at vi var ikke særlig begeistret for dette forslag, fordi det overhodet ikke tok med det som hele tiden har gått igjen som et grunnleggende synspunkt fra de Forente Nasjoners side, nemlig at før man ga seg til å forhandle om de andre problemer i det fjerne Østen, måtte en våpenhvile være etablert. Nå har gruppen av arabisk-asiatiske land tatt med en tilføyelse til sitt forslag, hvor de i hovedsaken tar med det at det første punkt under forhandlingene på en 7-maktskonferanse skal være at man søker å få til en våpenhvile. Likevel har vurderingen, ikke bare i vår delegasjon, men i de delegasjoner vi har bedt den holde seg i kontakt med, ikke minst den kanadiske etter Pearsons innlegg lørdag, vært slik at delegasjonen meldte fra i dag at etter samtale med Pearson og etter å ha fått se det Pearson kommer til å si til vurdering av de forskjellige forslag i det innlegg han skal holde i dag, er delegasjonen kommet til at det arabisk-asiatiske forslag ikke vil føre fram.

Det ser også, etter de meldinger vi har, ut som om det ikke vil bli noen vanlig avstemning hvor spørsmålet blir stillet om hvilket av disse forslag skal ha prioritet, men at det blir gjort på den måte at formannen gir en ruling om at det amerikanske forslag skal ha prioriteten, og etter forretningsordenen er det sikkert den eneste ruling formannen kan gi, fordi forretningsordenen sier at forslagene skal behandles i den rekkefølge hvori de er fremsatt.

Det er bakgrunnen for det innlegg som ble holdt fra den norske delegasjons side i går, hvor den sa, fordi den vet at det første forslag som kommer under votering, vil bli det amerikanske, har definert det norske standpunkt til det amerikanske forslag, slik som det nå vil bli endret gjennom forslagene fra Libanon.

De to endringer er i samsvar med instruksjer som vi har gitt vår delegasjon om hva den skulle arbeide for. Det er en endring i punkt 2, hvor det i den teksten vi sist hadde, heter: «Generalforsamlingen konstaterer at den Sentrale Folke-regjering for Folkerepublikken China har avvist alle forslag fra de Forente Nasjoners side om å bringe fientlighetene i Korea til opphør.» Det er blitt endret til: «ikke har akseptert de Forente Nasjoners forslag». - Den annen endring er i sanksjonsavsnittet, punkt 8, hvor det er blitt enighet om en tilføyelse formulert av Libanon og altså akseptert, som jeg nevnte, av den amerikanske og den britiske delegasjon. Avsnittet lød opprinnelig:

«Generalforsamlingen anmoder en komite sammensatt av medlemmene av Komiteen for kollektive tiltak om straks å overveie de videre tiltak som trenges for å møte angrepet og om å gi rapport derom til Generalforsamlingen.»

Tilføyelsen lyder:

«idet det er på det rene at komiteen har fullmakt til å utsette sin innstilling hvis den meglingskomite som er nevnt i det følgende avsnitt, avgir rapport om at den gjør tilfredsstillende fremgang i sine forsøk» - nemlig på å oppnå en fredelig løsning, sådan altså at i det hele tatt denne innstilling om sanksjoner gjøres betinget av at komiteen for fortsatte meglingsforsøk rapporterer at den ikke har kunnet oppnå noen ting.

I møtet i komiteen lørdag avga dessuten den amerikanske delegerte Austin en erklæring som i hovedsak inneholder nettopp den fortolkningen av sanksjonsavsnittet som vi hadde bedt vår delegasjon om å anmode amerikanerne om å gi, så vi altså også der har møtt en imøtekomende holdning fra amerikansk side. Men vår delegasjon har allikevel, på samme måte som en rekke av de andre delegasjoner, i sitt innlegg uttrykkelig presisert at vi ikke ved å stemme for at det skal overveies slike felles tiltak, på forhånd har bundet oss til noen bestemte felles tiltak, at vi vil ta stilling til dem i hvert enkelt konkret tilfelle.

I et clair-telegram som er kommet i dag, er det sitert nokså utførlig fra den indiske delegerte Raus innlegg. Han har opprettholdt sin bestemte motstand mot at man på dette stadium i det hele tatt skal vedta noen resolusjon som i noen form fastslår at her foreligger angrepshandlinger fra Chinas side. Det heter her:

«Om den amerikanske resolusjon sa Rau at han fant det som sin plikt å gjøre komiteen kjent med hva hans regjering er blitt informert om på høyeste hold i Peking, nemlig at FN's vedtagelse av den amerikanske resolusjon betyr oppgivelse av ethvert håp om fredelig løsning. Å begynne med fordømmelse og så foreslå forhandlinger gjennom et meglingsutvalg oppnevnt av presidenten viser bare at vi ikke tar det alvorlig hverken med fordømmelsen eller med forhandlingene, sa Rau, og etter den indiske regjeringens mening, som er basert på de beste og ferskeste informasjonen fra høyeste hold, vil det

utelukke ethvert håp om en fredelig løsning. Min delegasjon appellerer derfor alvorlig til alle medlemmer om å støtte den asiatiske resolusjon som den beste måte for å unngå faren for en krig som ingen ønsker. Av a-paktland erklærte Nederland, Frankrike, Norge og Danmark i dag å ville stemme for det endrede amerikanske forslag.»

Og så henvistes det til at teksten for det norske innlegg kommer gjennom NTB. - Den er kommet her, og utgjør tre lange flak. Jeg vet ikke om det ønskes at jeg skal lese den opp her.

Hambro: Nei, tusen takk. - Får jeg lov å spørre om Sunde har overtatt sin stilling igjen, for jeg synes det er skikket til å vekke noen oppmerksomhet at han i det meste av denne tid har vært borte.

Utenriksminister Lange: Han har overtatt den igjen. Med hensyn til ambassadør Sundes ferie er forholdet det at han ikke fikk noen ferie i det hele tatt i sommer, da han fikk formannsstillingen i Sikkerhetsrådet og siden de kritiske forhandlinger der i hele den tid hvor han ellers skulle ha hvilt. Deretter hadde han Generalforsamlingen og Sikkerhetsrådet parallelt i hele høst. Han hadde i høst spurt meg om han kunne reise bort i januar måned, og han telegraferte i begynnelsen av januar og spurte igjen. Vi telegraferte da tilbake at vi fant det betenkelig, men hvis han selv fant det forsvarlig å reise, ville vi ikke motsette oss det, fordi han var så trett som han var. Så reiste han bort noen uker og kom tilbake til New York lørdag, så vidt jeg skjønner, etter direkte anmodning fra departementet.

Jeg vil også nevne at vi her i Regjeringen - etter den diskusjon vi hadde, arbeidet med å sende statsråd Langhelle som forsterkning ditbort, og det er nå i orden så statsråd Langhelle, hvis det er nødvendig, kan fly i kveld. Men jeg har bestilt en telefon med delegasjonen der borte, for det kan tenkes at i denne omgang er forhandlingene kommet så langt at forholdet har avklart seg, så det vil være mere rimelig å vente med at statsråd Langhelle reiser over til eventuelt neste omgang i forhandlingene.

Hambro: Foreligger det noen reaksjon på Sir Benegal Raus tale?

Utenriksminister Lange: Nei, det foreligger ikke for oss noe annet enn dette clair-telegram, og det som har stått i pressen.

Formannen: Altså, Storbritannia stemmer nå for det amerikanske forslag?

Utenriksminister Lange: Det vi vet om det, er at det er kommet en melding fra London lørdag kveld, som sier at Storbritannia arbeider for å oppnå endringer i avsnitt 2 og avsnitt 8. Hvis endringer ikke oppnås, skal delegasjonen ikke stemme for det amerikanske forslag. Og så har vi altså denne meldingen i dag, som kom i morges, og som jeg siterte, som sier at de libanesiske endringsforslag i punktene 2 og 8 er akseptert av den amerikanske og britiske delegasjon, og at den britiske

delegasjon mener at den nå vil kunne stemme for det amerikanske forslag. Det tyder vel på at det ennå ikke foreligger definitiv instruks for den fra London, men at delegasjonen mener å ha oppnådd de endringer den var instruert om å søke å oppnå.

Utheim: Når nå det amerikanske forslag først skal settes under votering, vil de asiatiske stater formodentlig stemme mot det?

Utenriksminister Lange: De vil stemme mot det.

Utheim: Så vi vil få et ikke lite mindretall som stemmer mot det amerikanske forslag?

Utenriksminister Lange: Vi vil få alle Østblokk-statene og - altså ikke alle, men hovedtyngden av de asiatiske land. Libanon har jo vært medvirkende til endringen. Det betyr at de arabiske land ikke står som en samlet blokk i denne sak.

Hegna: Men England har ikke hatt noe innlegg i den nye situasjonen?

Utenriksminister Lange: Nei, det er ikke kommet noen melding til oss angående noe engelsk innlegg. Det er tydelig at Canada også skal ha et innlegg i morgen siden delegasjonen rapporterte å ha sett teksten til et innlegg Pearson skal ha den 30te, før den endelige utforming av det norske innlegg.

Utheim: Ville en ikke ha fått enda større tilslutning til det amerikanske forslag etter å ha nedvotert det asiatiske?

Utenriksminister Lange: Etter forretningsordenen som den håndheves der borte, ser det ut til at det overhodet ikke er noen mulighet for det. Vi ba delegasjonen gjøre hva den kunne, for å få det til. Det kan gjøres på den måte at man, som det heter challenges the rule of the chair. Når formannen i samsvar med forretningsordenen har sagt at det og det forslag skal det stemmes først over og et annet etterpå, kan en delegasjon eller flere si at de ikke er enige i den avgjørelse, og forlange votering øyeblikkelig. Men, så vidt jeg kan skjønne, må vurderingen fra delegasjonens side være den at et sådant forslag om en endret rekkefølge ikke hadde noen utsikt til å føre fram i det hele tatt, og at man derfor må gå ut fra at rekkefølgen blir først det amerikanske forslag, deretter det arabisk-asiatiske forslag, og da vil vår delegasjon stemme for det amerikanske forslag og avholde seg fra å stemme over det arabisk-asiatiske, fordi man ikke kan stemme positivt for begge to, idet det er to forskjellige meglingskomiteer som blir bragt i forslag. I det arabisk-asiatiske forslag foreslås at 7-maktskonferansen skal nedsette et meglingsutvalg, mens det amerikanske forslag gir presidenten i oppdrag å nedsette et 3-mannsutvalg.

Hambro: Var det Sunde eller Stabell som leverte det norske innlegg.

Utenriksministeren: Det var Sunde som holdt dette innlegget.

Hambro: Unnskyld at jeg spør, men var det skrevet her, eller var det Stabell som skrev det før Sunde kom tilbake?

Utenriksminister Lange: Det har vært arbeidet med det de siste 3-4 dager, så det vil ha foreligget et utkast før Sunde kom tilbake. Så fikk de et utdrag i telegram og med spesiell kurer hele teksten til redegjørelsen i Stortinget, så den hadde de senest i gårmorges, og har altså kunnet ta hensyn til den ved utarbeidelsen.

Utheim: Når Norge vil stemme for det amerikanske forslag, vil det da være logisk at vi avholder oss fra å stemme over det arabiske? Vil det ikke være mer logisk å si nei til det?

Utenriksminister Lange: Man kan vel si at det er mere logisk, men det er ingen grunn til, etter at realitetsavgjørelsen er falt, å demonstrere mot gruppen av arabisk-asiatiske land, etter min mening.

Konrad Knudsen: Kan man da ikke komme opp i det forhold at begge forslag blir vedtatt? Hvis alle tenkte på samme måte, og de som er for det amerikanske forslag, unnlot å stemme over det arabiske, ville det også kunne bli vedtatt.

Statsråd Lange: Jeg tror nok at når delegasjonen sier at den er blitt enig om denne holdning med de land vi står nærmest, så betyr det også at den er sikker på at man ikke får den utgang på det.

Friis: Kan man få høre ordlyden av Regjeringens instruks etter at vi hadde drøftet den sak i siste møte?

Utenriksminister Lange: Det var i det nestsiste møte vi drøftet instruksene. I siste møte ga jeg bare en kort à jour-førende redegjørelse. Den ble for resten også referert i siste møte. Jeg skal gjenta den her:

«Situasjonen er på ny drøftet i utenrikskomiteen i dag, og utenrikskomiteen er enig i at delegasjonen bør så vidt mulig støtte britiske eller andre forsøk på å vinne tid med sikte på å innhente ytterligere opplysninger om stillingen med sikte på Pekingregjeringens svar og om dens hensikter, og videre at delegasjonen burde forsøke å unngå delt votering over det amerikanske forslag.»

Der kom altså svar tilbake at det kunne man ikke unngå under noen omstendighet.

«Delegasjonen bør prøve å få De Forente Stater som forslagsstiller til å erklære i komiteen, hva den amerikanske regjering underhånden har gitt uttrykk for, at en stemmegivning til fordel for sanksjonsparagrafen ikke betyr

at vedkommende stater er bundne til senere å stemme for eventuelle forslag om felles tiltak overfor angriperen.» Det har altså også skjedd, idet Austin har avgitt denne erklæring. «Skulle dette ikke lykkes, bør delegasjonen, idet den stemmer for paragrafen, si fra i en explanation of vote at vår stemmegivning ikke binder Norge til senere å stemme for eventuelle anbefalinger om felles tiltak. Hvis det amerikanske forslag mot formodning skulle bli presset fram til avstemning i dag» - det var altså den 24de - «kan altså delegasjonen stemme for forslaget.»

Det har altså ikke skjedd. - Så har det siden gått en rekke meldinger om endringer i situasjonen der borte fram og tilbake, og vi sendte søndag kveld på grunnlag av en slik telegramveksel denne instruks:

«Under henvisning til Utenriksministerens redegjørelse i Stortinget 27/1 fastholdes instruks om å stemme for prioritet for det arabisk-asiatiske forslag. Stemmegivningen bør i et innlegg begrunnes som gjort i stortingsredegjørelsen.

Hvis det blir stemt først over det amerikanske forslag, bør delegasjonen forholde seg således: Da punkt 2 går for langt i å fastslå at Peking har avvist alle forslag fra FN, bør delegasjonen stemme mot punktet hvis det ikke blir avdempet.» - Det er nå avdempet. «Delegasjonen bør stemme for endring av punkt 8 som referert i delegasjonens telegram 23.» - Det er den endring som nå er fremsatt som forslag fra Libanon og akseptert av den britiske og den amerikanske delegasjon. - «Selv om punktene 2 og 8 blir opprettholdt i sin nåværende form, bør delegasjonen ved votering over resolusjonen som helhet stemme for med explanation of vote om at vi fortatt går inn for løsning gjennom forhandling, og at vi ikke er forhåndsbundet til sanksjoner. Delegasjonen bør videre fremholde at Norge ville foretrukket at resolusjonen ikke var brakt til avstemning før det forelå ytterligere avklaring av forhandlingsmulighetene, men at vi stillet overfor en votering ikke kan unnlate å fordømme Chinas opptreden. Ved avstemning over det arabisk-asiatiske forslaget i dets opprinnelige ordlyd bør delegasjonen avholde seg. Hvis Amendment som foreslår cease fire før forhandlinger om andre problemer blir vedtatt, bør delegasjonen stemme for forslaget.» - Det er under forutsetning av at det kommer først til votering. - «Hvis kanadisk forslag som antydnet av Pearson blir fremmet, bør delegasjonen stemme for det.»

Så kom det telegram tilbake deroverfra at de regnet med som sikkert at rekkefølgen ville bli at det amerikanske forslag kom under votering først, og da ville det ikke være forenlig å stemme for begge forslag, da de hadde denne forskjellige mekanisme for å forsøke forhandlingsveien.

Friis: Jeg vil bare spørre om det er meningen å slutte nå, eller om det er meningen å drøfte situasjonen.

Utenriksminister Lange: Jeg står til komiteens disposisjon.

Friis: Vi har jo bare hatt en spørretime hittil.

Formannen: Det har vært full adgang for hvem som helst til å reise spørsmål og få spørsmålene diskutert. Jeg vet ikke om medlemmene nå ønsker å gå inn på en alminnelig drøftelse av situasjonen, det vil sikkerlig ta litt tid, men hvis ingen uttaler seg mot det, kan vi godt gjøre det.

Friis: Jeg vil bare gjerne uttale min dype beklagelse over den situasjon som nå er oppstått. Vi er kommet dit hen at vi står i en langt alvorlige situasjon enn den jeg hadde inntrykk av at vi sto i da utenriksministeren ga sin redegjørelse i Stortinget. Det er vel noe en kunne vente seg rent logisk at vi skulle komme i denne stillingen, men det er i all fall helt umulig for meg å anbefale noen fordømmelse av China som angriper, i all fall før vi vet hvorledes Storbritannia stiller seg, og foreløpig vet vi jo så lite om det.

At vi nå står meget svakere enn vi gjorde ifjor, og enn vi ville ha gjort om vi på et tidligere tidspunkt hadde gått med på formuleringen om angrep, synes jeg også må være klart. Det som sir Benegal Rau sa, må vi jo innrømme har en logisk meget alvorlig side, at hvis man nå går tilbake til det som man i og for seg ved å gå så langt inn på forhandlingsveien hadde forlatt, kommer man i den situasjon at det kan sies at det var ikke ment alvorlig hverken det ene eller det andre. Det står for meg som det svakeste standpunkt vi overhodet kan ta å gå tilbake til formuleringen om angrep nå.

I utenriksministerens redegjørelse i det lukkede møte uttalte han om Sverige: Utenriksministeren var enig i at alt skulle gjøres som kunne gjøres for å finne en løsning av konflikten gjennom forhandling. Hvis alle slike forsøk skulle strande, var imidlertid den svenske regjering absolutt mot enhver form for sanksjoner mot China. «Som en konsekvens av dette» kunne den heller ikke stemme for noen resolusjon som formelt stemplet Peking-regjeringen som angriper, og derved åpnet adgang for FN's generalforsamling til å vedta tilråding til medlemsstatene om kollektive tiltak. Den svenske delegasjon ville ikke stemme mot, men avholde seg fra å stemme. Dette forekommer meg å være langt mere logisk enn om man nå skulle gå tilbake til et standpunkt som man i gjerning allerede har forlatt.

Dessuten kommer det jo nå til andre momenter også for vårt lands vedkommende. Den diskusjon som har foregått offentlig, har vist en større meningsforskjell innenfor folket enn vi tidligere kanskje var klar over. Ja, ja, jeg får nå lov til å tale ut fra mitt subjektive skjønn - ikke sant? - uten å møte noe skuldertrekk. Dette er for meg den alvorligste situasjon vi har vært oppe i siden vi begynte forhandlingene om Koreaspørsmålet. Jeg har prøvd å revidere min oppfatning om igjen og om igjen, men jeg er kommet til den sluttoppfatning - og jeg tror jeg har meget meget solide sakkyndige på mange felter med meg i det - at slik som stillingen var, må det historisk-politisk innrømmes at Chinas intervensjon var uunngåelig. Da - etterat man har gjort alle disse innrømmelser og vist at man vil søke fram på fredelig vei - å ta et skritt hvorom vi nå, slik som situasjonen er, ikke vet om det kan føre oss ut i åpen verdenskrig, det er overordentlig alvorlig. Vi vet jo

heller ikke, som det tidligere har vært pekt på her, hvordan forholdet mellom Sovjetunionen og China er formet i allianseform.

Ser man på situasjonen som helhet, må i all fall jeg be om at vi venter lengst mulig med å låse fast vår delegasjons opptreden i Lake Success.

Torp: Jeg hadde ikke tenkt at vi skulle ta noen debatt på dette tidspunkt. Det er ingen av oss som er i tvil om at situasjonen er meget alvorlig selv i dag. Men for å snakke om logikk, så er det klart at den logiske slutningsfølge her er i høy grad avhengig av hvilket utgangspunkt man har. Det er det som er det avgjørende. Da forekommer det meg at vi i dag i grunnen har nådd fram til et logisk resultat som vi har strevd for hele veien, kanskje bortsett fra at vi ser at forhandlingsveien videre kan være vanskelig å følge.

For meg fortøner det seg som om møtet i dag avklarer situasjonen for vårt eget vedkommende i høy grad, selv om det naturligvis kanskje ikke løser situasjonen.

Jeg kan ikke skjønne den bemerkning av hr. Friis at Chinas intervensjon var uunngåelig. Det er et kardinalpunkt. Jeg mener nøyaktig det motsatte, absolutt det motsatte. Men, som sagt, det vil jo være avgjørende for logikken hvilket utgangspunkt man har.

Jeg går videre ut fra at Englands standpunkt til det endrede amerikanske forslag er gitt, at det stemmer for dette amerikanske forslag i den endrede skikkelse og med de erklæringer som er gitt av den amerikanske delegasjons leder, og da forekommer det meg i hvert fall ut fra min holdning under hele behandlingen at den instruks som nå er gitt til vår delegasjon, er en opplagt sak.

Jeg vil ikke gå inn på spørsmålet om hva man kan oppnå i forholdet til Asia, men jeg kan godt tenke meg at hvis vi bøyde kne, hvis vi lot være å si det som er riktig, kan det hende at vi i formen ville nå lenger i forhandling med Asia, men vi kan ikke komme forbi det punkt. Det finnes situasjoner hvor man er nødt til å gjøre opp en ting for å kunne gå et skritt videre, og vi står i en slik situasjon nå. Vi må ha gjort opp dette spørsmål.

Jeg synes at kan vi under disse vanskelige forhold oppnå å få de vestlige stater til å stå sammen, er det i seg selv en stor egenverdi sett i forhold til FN og framtiden og jeg synes ikke at situasjonen i så måte er verre i dag enn før. At situasjonen er alvorlig, vet vi, men etter de vanskeligheter som er oppstått i forbindelse med dette, og etter de forhandlinger som har vært ført her, synes jeg nok at vi er kommet over de vanskeligheter på en måte som vel ikke kan karakteriseres som tilfredsstillende, men som er slik at vi vel må si at resultatet er det best mulige sett ut fra den givne situasjon.

Jeg vil gjerne si for mitt vedkommende at britenes motstand mot å gå med på det amerikanske forslag har vært meget berettiget, når vi ser det resultat som foreligger i dag, meget berettiget, og det resultat kan vi være glade for. Jeg legger ikke skjul på at jeg i de forskjellige situasjoner syntes at det kanskje kunne ha gått fortere, men jeg innrømmer i dag at denne motstand for å oppnå en gunstigere

posisjon enn den vi hadde på et tidligere tidspunkt, har vært riktig. Jeg synes derfor vi har all grunn til her å være tilfreds, så langt som vi har nådd.

Når det gjelder Sverige, har jeg sagt det før, og jeg vil gjerne si det også i dag, at Sveriges holdning er ikke vår, vi må aldri glemme det. Det har en annen stilling, og må kanskje både resonneres og handle anderledes, i avgjørende situasjoner som denne i all fall. Sveriges holdning er, ihvertfall sett fra svensk synspunkt, like logisk som vår, men en kan ikke bruke uttrykket «langt mere logisk enn vår.»

Formannen: Jeg har tegnet meg selv, jeg vil bare si et par ord. Jeg må si at jeg har vanskelig for å forstå at hr. Friis kan si at situasjonen er så meget alvorligere. Det kan hr. Friis bare si hvis han ser totalt bort fra de to alternativer som man her har stått overfor: det ene å risikere forviklinger, eventuelt utvidelse av konflikten, i Øst-Asia, det annet å risikere at samholdet mellom de vestlige demokratier sprakk. Det er ganske alvorlige alternativer. Jeg vet at hr. Friis har et alternativ til den Atlanterhavspolitik vi har ført, nemlig at de nordiske land skal slutte seg sammen, men jeg tror ikke at det spiller noen vesentlig rolle i de situasjoner vi kan komme til å stå overfor. Å si at situasjonen er alvorligere i det øyeblikk da De Forente Stater og Storbritannia er kommet så langt at de kan stemme for den samme resolusjon, er derfor noe jeg ikke kan gjøre ut fra mitt synspunkt.

Heller ikke synes jeg man kan si at situasjonen er alvorligere i det øyeblikk da det ser ut til at FN virkelig kan redde sin moralske anseelse. *Det* tror jeg de skal være klar over, de som vil at man her skal akseptere fullstendige kapitulasjonsvilkår fra Chinas side, at FN ville ikke overleve det. Det er et spørsmål i det hele tatt om hva FN betyr i dag, men det er ganske sikkert at hvis man skulle akseptere alle de vilkår som China setter fram, ville det ikke være stort igjen av FN. Jeg ser det slik at hvis man skal følge en slik politikk, er det store deler av FN's pakt som man like godt kan sette en tykk strek over.

Når hr. Friis sier at intervensjonen var uunngåelig, må jeg få lov til å si at jeg vet ikke egentlig hva man mener med det. Men hvis det er ment som et forsvar for China, for at China har begått det mest elementære brudd på FN's pakt, og begått det mest elementære brudd på det som må være selve grunnlaget for opprettholdelsen av freden i verden, at ingen skal gå til angrep, vel, så kan jeg ikke akseptere det. Vi kommer fullstendig ut på viddene, hvis noen form for angrep skal aksepteres.

Det forsvares for det første med at China følte seg truet. Men hvor mange kriger i verdens historien er ikke startet ved at vedkommende stat har sagt at den følte seg truet? Jeg skal heller ikke gå inn på de argumenter som ikke har vært reist her, men som har vært reist i pressen, at Sør-Korea hadde et reaksjonært styre osv. Og hva angår det som er nevnt om at dette er et angrep på de fargede folkeslag, så kan jeg ikke forstå hvorledes det kan være et angrep på de fargede folkeslag å tilby Korea å få frie valg under de Forente Nasjoners kontroll, så koreanerne selv kan få avgjøre sin egen skjebne.

Hva angår det at situasjonen er farligere - hr. Friis sa sogar at vi står overfor en situasjon som kan føre oss ut i åpen verdenskrig - så tror jeg man må være ganske

klar over at også De Forente Stater er helt på det rene med at noen åpen krig med China kan man ikke ta. Det er mange av oss, og i første rekke Storbritannia, som har vært redde for at disse sanksjoner som blir foreslått, skulle kunne trekke slike konsekvenser etter seg at de mere eller mindre førte til en utvidelse av konflikten og førte til en militær konflikt med China. Etter alt det som er skjedd, tror jeg - og jeg ser det beste bevis for det i at Storbritannia jo er med på forslaget, eller i all fall, så langt vi vet, er villig til å gå med på forslaget - at da er ikke de sanksjoner som er påtenkt, av den art at de kan skape noen virkelig krigsfare. Det måtte da være at China gjorde utspillet. At sanksjoner som er av utelukkende økonomisk art - jeg tenker på en økonomisk boikott uten blokade - og diplomatiske sanksjoner eventuelt skulle kunne ha noen krigerske konsekvenser, kan jeg ikke se. Men ellers er jo det faktiske forhold at vi har for vårt vedkommende fullt herredømme over de sanksjoner vi vil være med på.

Utenriksminister Lange: Jeg vil bare si ganske kort at vi har jo under de gjentatte diskusjoner vi har hatt her i komiteen, så vidt jeg har kunnet konstatere, vært enige - bortsett fra at hr. Friis har tatt et annet standpunkt - om at vi prinsipielt skulle arbeide for å forsøke å holde sammen alle de 53 land som har deltatt i FN-aksjonen, på grunnlag av FN's prinsipper og tidligere vedtak. Det har altså vist seg ikke å være mulig. Men det var da under det alternativ, så vidt jeg har forstått også enighet her i komiteen om at hvis ikke det var mulig, måtte vi i all fall gjøre hva vi kunne, for at det ble en felles opptreden av alle de demokratiske land, og igjen da særlig fra kjernen i den demokratiske verden, som i dag er landene i Atlanterhavsforbundet.

Vi er nå kommet i den situasjon at det gjennom en langvarig tautrekning, som utad har avslørt ganske betydelige meningsforskjelligheter innenfor Atlanterhavssamfunnet, etter alt å dømme er oppnådd en felles platform. Jeg tror neppe at vår delegasjon ville ha sendt i clair-telegram - altså ikke i chiffer, men som clair-telegram - den beskjed at med disse endringer kan britene være i stand til å stemme for den amerikanske resolusjon, uten at de hadde grunn til å føle seg sikre på at det var tilfellet. Og den melding vi fikk fra London den 27. januar, sier uttrykkelig at det enda var håp om å oppnå endringer i punktene 2 og 8. Det er nettopp på de to punkter det er oppnådd endringer. Hvis det var umulig å oppnå endringer, skulle Sir Gladwyn Jebb stemme mot forslaget. Det har altså vist seg å være mulig å oppnå endringer, og de går ut fra og føler seg sikre på at britene vil stemme for, og de føler seg så trygge at de sender meldingen i åpent telegram. Hadde de følt seg utrygge, hadde de ikke gjort det i det hele tatt. Så meget om selve situasjonen når de gjelder samholdet innen FN.

Det som nå er oppnådd reelt gjennom denne langvarige tautrekningen, som har betydd en ganske vesentlig belastning i forholdet til amerikansk opinion, det er at det er kommet helt tydelig til uttrykk, senest i Austins siste innlegg, men også i erklæringen fra amerikansk regjeringshold, en uttrykkelig avstandtagen fra alle tanker om en såkalt begrenset krig med China. Austin har i sitt innlegg i lørdags dessuten bekreftet at den amerikanske regjerings syn faller sammen med det

kanadiske og australske, at resolusjonen ikke gir felleskomiteen noen ny myndighet ut over den som er gitt i tidligere resolusjoner.

Det er videre oppnådd at det er lagt sterkere vekt på det siste avsnitt i resolusjonen, om at man skal prøve gjennom et nytt tremannsutvalg om det finnes muligheter for å få til en våpenhvile, og at overveielsene og anbefalingene til generalforsamlingen om eventuelle felles tiltak skal være betinget av at slike nye forsøk viser seg resultatløse.

Det er altså i forhold til det opprinnelige amerikanske initiativ ganske vesentlige modifikasjoner. Når man vitende om hva det der er oppnådd gjennom den motstand som har vært reist først og fremst fra britisk hold, men støttet fra andre vesteuropeiske land og fra kanadisk side, sier, som hr. Friis sa det nå, at dette kan føre oss ut i den tredje verdenskrig, da kan jeg ikke følge med. Jeg tror at det vi har oppnådd, nettopp er å avverge faren for en slik automatisk utvikling, hvor det ene skritt uvegerlig må trekke det andre etter seg.

Når det til slutt gjelder det svenske standpunkt, som jeg refererte det fra møtet i København, er det riktig at den svenske oppfatning som utenriksminister Undén gjorde gjeldende, er at det er en helt nødvendig og logisk sammenheng mellom en uttalelse som fastslår at China har begått angrepshandling, og sanksjoner. Men det er jo en svensk oppfatning som i dag ikke deles av det flertall som står bak resolusjonen, og det flertall som vedtar resolusjonen, må jo selv kunne fortolke hva det ligger i den. Når den automatiske, logiske rekkefølge ikke er der, så har det jo fått sitt uttrykk nettopp i at man ikke har brukt den formel at den kinesiske regjering er en angriperregjering, men at man har brukt uttrykksmåten at ved å støtte under det nord-koreanske angrep, har den kinesiske regjering selv innlatt seg på aggresjon. Det kommer til uttrykk også i at man ikke henviser spørsmålet om felles tiltak her til Komiteen for felles tiltak, slik som den er satt opp i resolusjonen om felles aksjon for fred, men henviser det til en ad hoc-komite, riktig nok sammensatt av de samme medlemmer, og denne komites ad hoc-karakter er uttrykkelig blitt understreket og bekreftet i Austins innlegg, nettopp for å gi uttrykk for at man setter ikke i gang det apparat som ble vedtatt under «action for peace».

Hegna: Jeg skal ikke gå inn på spørsmålet i hele den vide sammenheng, det har vi snakket nokså meget om før. Det var en liten betraktning til selve resolusjonen. Poenget ved vurderingen er jo selvsagt det spørsmål om denne resolusjon stenger for de forhandlinger som kan føre fram til at konflikten i det fjerne østen blir avvirket. Hvis den ikke stenger, men ellers har de fordeler som her er blitt påpekt, er det ganske klart at da må vi være tilfreds med utviklingen. Jeg vil si at selv om man kan være usikker på det punkt, synes jeg utviklingen for såvidt har gått i riktig retning, idet man startet med en klar aggresjonsuttalelse og med en klar uttalelse om sanksjoner, og så har det foregått en utvikling hvoretter selve formuleringen av spørsmålet om aggresjon får nyanser som i ganske betydelig grad avsvækker det og hvor også selve spørsmålet om sanksjoner har fått en lignende avdempet formulering så langt at man med en viss rett kan si at det er ikke lenger noen sterk fordømmelse og ikke lenger noen sterk sanksjonsuttalelse. Man kan

kanskje si at det ikke er noen logisk sammenheng i det, men i den nåværende situasjon mener jeg at utviklingen fra en klar og logisk avstandtagen som ubetinget ville stenge, til noe som både er uklart og ulogisk, er et fremskritt i betraktning av den ytterst vanskelige situasjon som man hadde. Det har vist seg ved en tidligere anledning at de uttalelser som er kommet fra India på avgjørende punkter i en sådan utvikling, har hatt en reell vekt som gjør det fullt berettiget å reise det spørsmålet om den resolusjon som her er foreslått, ikke virkelig også vil komme til å stenge, og da sannsynligvis vil føre til en bevarelse av konflikten og siden kanskje til en utvidelse av konflikten i den retning som jo ingen ønsker, og det synes jeg er en meget stor betenkelighet ved forslaget. Jeg tror nok man må kunne si at den utvikling som har foregått, viser at det er et meget sterkt ønske om å finne et grunnlag som kan gi muligheter for forhandlinger. Det er veldig vanskelig, det er store vanskeligheter å ta hensyn til på mange forskjellige kanter, men hvis det først foreligger et bestemt ønske om forhandling basert på realistiske overveielser, tror jeg ikke at en sådan resolusjon, især ikke i den form som den nå har, vil komme til å stenge. Man kan da for så vidt si at den innflytelse vi kunne øve, det har vært denne innflytelse til støtte for å få den utvikling som nå har foregått, og når vi har kommet til det punkt hvor vi nå er, har vi ikke noe særlig grunnlag for å øve noen ytterligere innflytelse.

Hambro: Jeg finner ingen grunn til å forlenge diskusjonen eller til å oppta noen debatt her, men jeg mener at det standpunkt Regjeringen er kommet til angående delegasjonens holdning, er selvsagt rett, der er ikke noe annet mulig standpunkt for oss. Spekulasjoner over hva der ligger i disse forskjellige kinesiske forsøk på «blackmail» er ganske nyttesløse, vi vet ingen ting om det, og vil ikke få vite noe om det, så jeg mener man er nødt til å gå frem uten å ta noe overdrevet hensyn til det. Det er heller ikke noen som har antydnet noen annen vei å gå for den norske delegasjon enn den som her er antydnet av utenriksministeren og da synes jeg at alle de andre spekulasjoner, hvor interessante de enn er, alene har en akademisk diskusjonsverdi og ville føre oss ut i et endeløst ordskifte hvis vi skulle gå inn på dem.

Friis: Bare to spørsmål. Det ene er: Vil det, slik som Chinas standpunkt nå er, kunne unngåes at krigen i Korea blusser opp igjen i hele sin bredde? Og for det andre: Hvordan vil Chinas stilling med hensyn til eventuell opptagelse i FN stå når det først er blitt stemplet som angriper? Vil det overhodet være mulig for Amerika da etterpå å være med på å votere China inn i FN?

Utenriksminister Lange: Krigen i Korea pågår og har pågått hele tiden, og det har jo hele tiden vært vårt standpunkt som det kom tydelig til uttrykk i det jeg sa i Stortinget at så lenge angrepet ikke er innstilt, må vi som medlem av de Forente Nasjoner støtte opp etter evne under kampen for å stå imot angrepet, og som uttrykk for det er det at Regjeringen sent, men jeg håper ikke for sent, har besluttet at vi skal sende et feltlasarett, og hvis det ikke blir reist innsigelse mot det her, kommer

Regjeringen til å sette alt det nødvendige forberedende arbeid i gang - det vil si det er alt satt i gang, og så fremme den nødvendige proposisjon om bevilgning så raskt det lar seg gjøre.

Hva det andre punktet angår, er det også vårt standpunkt at China bør representeres av Peking-regjeringen. Men vi har ved flere anledninger sagt at det vil naturligvis være vanskelig å oppnå et flertall for å innrømme Peking-regjeringen rett til å representere China i de Forente Nasjoner så lenge den fortsatt gjør seg skyldig i åpenbare angrepshandlinger mot FN og kjemper mot de Forente Nasjoners tropper i felten. Spørsmålet om Peking-regjeringens adgang til FN avhenger av Chinas holdning i Korea. Innstiller kineserne angrepet i Korea og går til en fredelig ordning på grunnlag av de Forente Nasjoners prinsipper, så kan det nok hende at Amerikas Forente Stater - ikke stemmer for at China kommer med, men de har i hvert fall ikke noe veto og kan ikke hindre at et flertall da gir China representasjonsrett. Jeg tror at som den amerikanske opinion er i øyeblikket, vil det måtte gå atskillig tid før det snur om til å stemme positivt, men Amerika vil ikke da, hvis China først har innstilt sitt angrep, kunne hindre at den kinesiske representasjon blir overtatt av Peking-regjeringen.

Utheim: Et lite spørsmål: Det foreligger ikke noe om reaksjonen i Sverige etter de siste forhandlinger om de forskjellige endringer i resolusjonsforslaget? Det kan vel tenkes at de muligens kan innta en noe annen stilling etter de endringer som nå foreligger.

Utenriksminister Lange: Jeg vet ikke noe bestemt om det. Det sto en United Press-melding i våre aviser i dag, hvor det sies, at Sverige ventes etter de foretatte endringer også å ville stemme for det amerikanske resolusjonsforslaget. Men det er ikke bekreftet. Jeg snakket med den svenske ambassadør i telefonen 5 minutter før jeg gikk her ned, og han hadde ingen opplysning om noe endret svensk standpunkt.

Hambro: Får jeg lov å spørre om en liten ting. Foreligger det noe særlig om Israels stilling? Jeg spør fordi forholdet mellom Israel og araberstatene er en av de ting som alltid har en viss interesse for utviklingen.

Utenriksminister Lange: Det vi vet om Israels stilling, er at det lørdag etter at Pearson hadde antydnet sitt forslag uten å fremsette det, fra Israels side ble fremsatt et forslag som i store trekk gikk etter de samme linjer som Pearson's. Hvilket standpunkt Israels delegasjon kommer til å ta etter at tingene nå er kommet i det leie hvori de er, har vi ingen direkte opplysning om. Å innlate seg på å gjette, vil jeg nødvendig.

Moseid: Jeg hadde også et spørsmål. Det er vel så å forstå at også Norge inntar det standpunkt at vi kan ikke stemme for Chinas medlemskap i FN så lenge det deltar i aggresjonshandlinger? Jeg så opplyst fra den amerikanske delegasjon, tror jeg det var, noe om at de Forente Nasjoners statutter inneholder noe om at hvis

et medlem krenker FN's prinsipper, er det enten automatisk uttrådt av FN, eller skal i all fall måtte fjernes. Hvis det er riktig, synes jeg det må ligge i sakens natur at en ikke kan gå med på å oppta Peking-regjeringen så lenge den deltar i en åpen aggresjon mot FN. Jeg vil gjerne høre om jeg ikke har oppfattet det riktig.

Utenriksminister Lange: Hvor det først gjelder situasjonen under Pakten, så er China medlem i og med at det er uttrykkelig nevnt som en av de fem makter som har fast representasjon i Sikkerhetsrådet. For så vidt foreligger ikke muligheten, så vidt jeg kan skjønne, uten en revisjon av selve FN's pakt, for å erklære at China ikke er medlem av FN. - De kriterier som har vært nevnt fra amerikansk side, gjelder opptaking av nye medlemmer. Der heter det i Paktens artikkel 4 at som medlem av de Forente Nasjoner kan opptas stater som er fredselkende og som man regner med vil oppfylle sine internasjonale forpliktelser. Definisjonen av hva som skal forstås ved fredselkende, har skiftet. Som odelstingspresident Hambro gjorde oppmerksom på i et foredrag forleden dag, ble det i San Francisco fortolket dithen at beviset for å være fredselkende var at man innen en viss dato i mars 1945 hadde erklært Tyskland krig. I art. 6 står det en bestemmelse om at hvis en medlemsstat uttrykkelig bryter alle sine forpliktelser under Pakten, skal den kunne utelukkes, og det amerikanske resonnement som hr. Moseid henviste til, bygger da på den konstruksjon - en analogi-konstruksjon etter min mening - at hvor det er strid om hvem som har rett til å representere China, bør man gi representasjonsretten til den av de to regjeringer som kommer nærmest til å fylle vilkårene i artikkel 4, og det er Formosa-regjeringen som altså ikke har begått noen aggresjonshandling, mens Peking-regjeringen, fordi den har begått en aggresjonshandling, ikke er verdig til å innta Chinas plass i de Forente Nasjoner. Regjeringen har ikke definitivt fastlåst noe norsk standpunkt i den sak, for vi har rett og slett regnet som så at det vil ikke bli aktuelt overhodet med noen votering i de Forente Nasjoner om at Peking-regjeringen skal få representasjonsrett så lenge aksjonen i Korea pågår.

Hambro: Angående det siste spørsmål er vel meningen den at i det øyeblikk Peking-regjeringen måtte være anerkjent av et flertall av medlemsstatene i FN, vil den logisk ta sin plass ved rådsbordet, så lenge det er Formosa-regjeringen som er anerkjent av det store flertall, sitter Formosa-regjeringen der. Forholdet er uhyre utilfredsstillende, og det er av viktighet å få påskynnet arbeidet med å skape en klar definisjon for hvilken regjering som bør anerkjennes i en given situasjon, og hvilke kriterier man skal forlange.

Utenriksministeren nevnte spørsmålet om en ambulanse til Korea. Jeg vil be om at man påskynner fremsettelsen av den proposisjon mest mulig. Hverken denne komite eller noen annen komite kan gi Regjeringen noen fullmakt til å benytte penger som ikke er bevilget av Stortinget. Noe mer kan vi ikke si om den sak, men nettopp derfor er det av viktighet at det blir påskynnet mest mulig.

Utenriksminister Lange: Det er meningen at proposisjonen skal fremmes i statsråd i denne uke. Når jeg nevnte forberedelser, er det ikke spørsmål om å begynne å disponere penger før det foreligger bevilgning.

Moseid: Ja, jeg er enig i at det er en utilfredsstillende situasjon vi har, når det gjelder Chinas representasjon. Men for øyeblikket har vi altså Formosa-regjeringen representerende China i FN. Selv om det er utilfredsstillende, ville det vel være enda mer utilfredsstillende å bytte der så lenge China faktisk er i krig med FN, så jeg har gått ut fra at hvis det skulle oppstå en slik situasjon mens krigen pågår, måtte det være naturlig ikke å foreta seg noe der.

Hambro: Man kunne nesten være fristet til å spørre om det ikke er heldig at Formosa-regjeringen sitter der, for ellers ville man måtte overveie å utstøte China av FN i henhold til charteret.

Moseid: Ja, det er det jeg også mener må tillegges vekt.

Utenriksminister Lange: Nå er fra ambassaden i London kommet det britiske standpunkt slik det er meddelt av viseutenriksminister Younger i går, 29de:

«Det er sjanser for at Amerika, eller kanskje heller et annet land i forståelse med de Forente Stater, kommer med forslag om tillegg til resolusjonsforslagets art. 8» - og så kommer altså det som er kommet som forslag fra den libanonske delegasjon. - «Younger sa at hvis amerikanerne aksepterte dette tillegg, må det erkjennes at den amerikanske regjering har gjort en virkelig innrømmelse, og det ansees derfor sannsynlig at den britiske delegasjon vil stemme for den amerikanske resolusjon. Jebb vil samtidig få instruks om muntlig å gi uttrykk for at forutsetningen for den britiske stemmegivning er at det virkelig er hensikten å gå i gang med forhandlinger. Britene vil gjerne at de andre land, som måtte støtte resolusjonen, skal gi uttrykk for at støtte gis på dette grunnlag.» - Jeg har ikke fått lest det norske innlegget, men jeg går ut fra at det er kommet tydelig frem der også. De har uttrykkelig instruks om det. - «Britene mener at dette kan få betydning for amerikanernes innstilling, hvis regjering må antas å forstå at det er uheldig at det syn brer seg at mange land har ment å være forpliktet til å stemme for resolusjonsforslaget. Overfor den kanadiske plan er britene velvillig innstillet, uten å legge for stor vekt på den nøyaktige ordlyd.» - Den er altså nå bortfalt, for den er ikke fremsatt av Pearson, etter den siste utvikling her. - «Britene er fremdeles meget for at forhandlingene skal påbegynnes, også av den grunn at Maos siste antydninger ikke er besvart, og man er derfor svar skyldig selv om antydningene ikke er fremsatt direkte til FN. En vurderer nå stillingen på krigsskueplassen noe mer optimistisk.»

Det skulle da bekrefte det som var mitt inntrykk, når de sendte dette som clair-tekst, at det er overveiende sannsynlig at britene vil stemme for og stemme på premisser som vil falle sammen med våre.

Formannen: Men da under den uttrykkelige forutsetning at det betyr at forhandlingene skal fortsette.

Utenriksminister Lange: Ja, men det er jo forutsetningen for alle som stemmer for det amerikanske forslaget, at så sant det finnes noen mulighet skal forhandlingene fortsette. Der hvor vurderingene går især, er altså når det er spørsmål om hvorvidt dette forslaget i og med at det inneholder den formulering i første avsnitt at China har innlatt seg på angrep - noe som jo er vitterlig for all verden - er nok til å stenge for enhver forhandlingsmulighet. Der mener India at det *gjør* det, mens vurderingen hos de andre er at man *ikke* kan trekke en sådan slutning.

Formannen: Da kan vi anse denne debatt for avsluttet.

Jeg vil gjøre oppmerksom på at den utvidede utenrikskomite må ha møte torsdag kl. 10, hvor forsvarsministeren og eventuelt statsministeren er til stede, og vil gi en redegjørelse for de beredskapstiltak som Regjeringen overveier.

Hambro: Jeg vil si at får vi ikke det møte før torsdag, vil jeg meget foretrekke at det utsettes til vi har hatt debatten fredag og lørdag. Det virker jo på oss som det har en liten bihensikt i denne omgang å ville vanskeliggjøre det for oss å føre denne debatt. Enten måtte vi ha fått de opplysningene på et rimelig tidspunkt, eller også får man vente med det.

Formannen: Til det er vel å si at Regjeringen måtte vel først bli ferdig før den kunne legge noe frem for komiteen. Og på den annen side er det nettopp av hensyn til at det skal være debatt i Stortinget både fredag og lørdag at man gjerne ville ta dette møte på torsdag, da det ikke er møter i tingene.

Hambro: Jeg har tidligere gjort oppmerksom på at hverken hr. Utheim eller jeg kan være til stede torsdag - det anser jeg for min del for en stor fordel i den givne situasjon. Vi har et møte i Fiskerigrænsekomiteen, som ikke kan utsettes. Det er den eneste dag det var mulig å få det møte. Et par av dem som deltar der, og som skal gi meget viktige opplysninger, forlater Oslo den dagen. Vi har flyttet møtet ustanselig, og det er den siste frist vi har.

Formannen: Jeg må si at jeg beklager at jeg ikke tidligere har vært oppmerksom på at hr. Hambro og hr. Utheim ikke kunne være til stede.

Torp: Det er klart at det er av all interesse at både hr. Hambro og hr. Utheim er til stede når dette spørsmål legges frem. Da vil jeg spørre når denne fiskerigrænsekomiteen har sitt møte, så vi kunne prøve å innrette oss etter det.

Hambro: Kl. 10 torsdag.

Torp: Hvor lenge varer det?

Hambro: Det er umulig å si. Vi skal gjennomgå en hel rekke forhold i Nord-Norge sammen med sjøoffiserer som har oppsynet der oppe, og som er innkalt - de skal reise igjen den kvelden - og med demonstrasjoner av karter og meget annet.

Torp: Hvis vi satte dette møtet her kl. 18 da?

Hambro: Vi skal ha debatten fredag morgen, og da passer det forferdelig lite å ha et møte her om kvelden.

Utheim: Er det ikke mulig å få dette møtet til onsdag ettermiddag?

Hambro: Onsdag ettermiddag har vi gruppemøte og skal drøfte anlegget av vår deltagelse i debatten fredag.

Torp: Ja, det samme er tilfellet med oss alle sammen, antar jeg. - Jeg synes - for å komme til selve saken - at det nok vil være både rimelig og nesten nødvendig at vi fikk den proposisjonen, eller opplegget til den proposisjon - det blir vel bare *det* - slik at vi kjente den. I hvor stor utstrekning vi behøver å gå inn i den i debatten, vet jeg ingen ting om, men jeg anser det som meget viktig og vesentlig, når vi skal gå til debatten fredag og lørdag at vi i hvert fall kjenner til hva det er som i tilfelle melder seg på det hjemlige marked i så måte - det gir seg jo meget betydelige utslag. Og jeg synes at det ellers bare vil være halvt. Selvom det kommer sent, foretrekker jeg å vite noen ting om hva det i tilfelle innebærer. Jeg synes derfor at vi må strebe ordentlig etter å finne fram til et tidspunkt hvor hr. Hambro og hr. Utheim kan være til stede. Jeg ville anse det meget beklagelig og lite svarende til hensikten om de herrer skulle være nødt til å være borte på grunn av annet arbeid.

Utheim: Vil disse redegjørelsene fra statsministeren og forsvarsministeren ta lang tid? Vet man noe om det?

Formannen: Jeg vil foreslå at vi gjorde det på følgende måte at vi tok et møte kl. 2 og da skulle vi vel være ferdig til kl. 4 med redegjørelsen, og så kan vi overveie den og komme tilbake til saken i uken etterpå.

Hambro: Siden vi kom sammen, har jeg anmodet om å få visse meddelelser fra forsvarsministeren. Når man nå vil gi oss dem dagen før vi skal ha denne debatt, ser jeg det som politisk trick, ikke noe annet.

Torp: Uttrykket var vel litt sterkt. Jeg tror ikke det ligger *det* i det, og det tror jeg nok hr. Hambro, når han overveier det nærmere, vil se. Tidsfristen har ikke vært noe særlig lang, situasjonene har jo veltet inn over oss, Brussel-møtet var riktignok i

desember en gang, det er så, men alle forhandlinger har vært ført siden, så jeg synes ikke det er grunn til å bruke de sterke ordene.

Formannen: Det er jo ikke her spørsmål om en redegjørelse fra forsvarsministeren i forbindelse med den debatt som skal finne sted. Det gjelder jo rett og slett beredskapstiltak som er en konsekvens av Brussel-møtet og Eisenhowers besøk. At regjeringen har måttet ha en viss tid til å utarbeide dette, er jo ganske klart, i særdeleshet med hensyn til de finansielle konsekvenser.

Utheim: Vi kan vel heller ikke i den debatt fredag benytte opplysninger som gis oss torsdag uten at det foreligger formelt som dokument for Stortinget?

Torp: Men vi vil gjerne vite det.

Moseid: Jeg vil få gi den opplysning at jeg er i samme stilling som hr. Hambro og hr. Utheim; jeg kan ikke delta i det møte torsdag. Jeg synes nok også at dette er et så alvorlig spørsmål at vi i hvert fall må ha noen tid til å undersøke alle spørsmål som der melder seg.

Formannen: Jeg vil innskyte: hvordan er det om vi tok møtet kl. 10 i morgen formiddag?

Utenriksminister Lange: Jeg vil bare gjerne støtte det forslag at vi forsøker å få dette møtet kl. 10 i morgen. Og jeg vil i tilslutning til hr. Torp tilbakevise hr. Hambros uttrykk om politisk trick. Som medlem av Regjeringen har jeg deltatt i drøftelsene av hele dette spørsmålet om de beredskapstiltak som skal til. Man kan ikke se det uavhengig av spørsmålet både om den realøkonomiske og den budsjettmessige dekning, og det er hensyn som har gjort at det vanskelig kunne forseres fram mer enn det har vært gjort. Jeg vil gjerne få lov til å medvirke til at vi fikk denne redegjørelsen i morgen kl. 10.

Hambro: Ja, i motsetning til hr. Torp har jeg aldeles ingen trang til å få vite de tingene før debatten; jeg anser det for en vinning ikke å ha fått lagt på noen art av munnkurv ved å ha fått halve opplysninger som ikke kan benyttes. Jeg ser dette i sammenheng med forsøket på å hindre at det blir holdt en trontaledebatt av politiske grunner som vi her ikke behøver å gå inn på, så jeg synes det virker ganske overordentlig usmakelig. Hr. Torp og jeg og hr. Vatnaland og hr. Utheim er i den stilling at vi har hatt anledning til å drøfte med statsministeren en del av de ting som her spiller inn, og det setter vi megen pris på, og vi har der fått opplysninger av verdi for oss. Men å få en redegjørelse som vi burde ha hatt for lang tid siden, noen timer før trontaledebatten, anser jeg for å være helt utilfredsstillende og lite sømmelig.

Utheim: Jeg har ikke meget mer å tilføye. Det er bare det jeg vil si at jeg har et annet møte som begynner kl. 9 i morgen, og som hr. Torp kjenner til. Vi kalles inn 3 og 3 fylkesmenn ad gangen til Kommunaldepartementet, og det er min tur i morgen.

Torp: Det er bare det at jeg i telefonen avtalte nettopp med statsministeren å ta et møte i morgen kl. 10 og har satt i verk innkallelse til dem som skal møte der, så kl. 10 i morgen er ikke noen heldig tid. Ja, ja, jeg kan jo si til statsministeren at vi ikke kan.

Utenriksminister Lange: Men fins det ikke en annen tid i løpet av formiddagen i morgen? Jeg skulle gå ut fra at redegjørelsen i og for seg ikke skulle behøve å ta så forferdelig lang tid. Det er altså spørretime kl. 1, og det er en regjeringskonferanse kl. 1.15.

Formannen: Hva er det som skal foregå i Stortinget i morgen? Er forsvarsministeren engasjert i noen av disse spørsmål?

Hambro: Ja, det er ham som skal besvare det, i all fall ventes det.

Sven Nielsen: Hr. Torp nevnte at det ville være heldig å få denne redegjørelsen før debatten. Men det er jo bare vi her i komiteen som får denne redegjørelsen. Kan det være riktig at man skal ha en debatt hvor bare noen få av Stortingets medlemmer har rede på dette? Jeg synes det var mere praktisk da å ta det mandag, så er det ingen som har rede på det før debatten.

Torp: Kan det finnes et tidspunkt hvor vi kunne samles, får formannen nærmere undersøke det.

Utheim: Jeg skjønner ikke hvilken hensikt opplysningene kan ha når vi ikke kan benytte oss av dem.

Hambro: Det er jo for å hindre at vi skal snakke om det.

Torp: Hvis man ved et trick kunne greie det, var det jo ofte man kunne ønske det, men jeg tror ikke noe på det.

Utheim: Jeg forsto det så etter de drøftelser vi hadde med statsministeren at vi ved ordskiftet fredag og lørdag skulle holde oss til den utenrikspolitiske situasjon, utenriksministerens tale nå for noen dager siden og den del av trontalen som omhandler utenrikspolitiske spørsmål.

Torp: Ja, det var jo avtalen også.

Utheim: - og det er vi forberedt på å bøye oss for. Da forstår jeg ikke hensikten med disse meddelelser som gis noen timer før debatten.

Formannen: Det er nettopp som hr. Utheim sier. Så vidt jeg forsto skulle stortingsdebatten være begrenset til vår utenrikspolitikk, både den som ble berørt i trontalen og av utenriksministeren i hans forskjellige redegjørelser, og at vår beredskap da spiller inn i så høy grad at man kan få noen munnkurv på seg ved et eventuelt møte i den utvidede utenrikskomite, kan jeg ikke godt se.

Moseid: Jeg har gått ut fra at denne sak må behandles på vanlig måte som selvstendig sak både i komite og storting, og jeg kan ikke tenke meg at en utenriksdebat kan klargjøre noe her, som kan gjøres til bindende forutsetning for hvorledes komiteen skal stille seg under sitt arbeid med proposisjonen. Jeg går ut fra at under alle omstendigheter må det bli et selvstendig arbeid både for komiteen og for Stortinget å treffe disse avgjørelsene, og da synes jeg det måtte være naturlig i debatten om utenrikspolitikken, på samme måte som utenriksministeren gjorde det, ganske kort å streife det spørsmålet som et av dem som vil melde seg, men som enda ikke foreligger.

Hambro: Det forekommer meg naturlig, når man skal behandle disse spørsmål, at det skjer i fellesmøte av denne komite og militærkomiteen. Det ville jo være ganske hensiktsløst hvis denne komite alene skal få høre og være med på en slik drøftelse av beredskapsspørsmål som dels er av en direkte militær karakter og dels formodentlig av den art at de sorterer under justiskomiteen og dels av den art at de sorterer under finanskomiteen. Det eneste naturlige er at hele Stortinget får den beskjed. Stortinget har jo ennå ikke bestemt hvem som skal behandle for eksempel St.prp. nr. 20, hvorvidt det er denne komite eller denne komite sammen med militærkomiteen, og da synes jeg det er naturlig at alle tingets medlemmer før man bestemmer fordelingen av disse ting til komiteene, får høre den redegjørelse som måtte bli gitt.

Utheim: Man har jo valgt hr. Torp som ordfører i proposisjon nr. 20?

Torp: Ikke *valgt*.

Formannen: Det ble antydnet.

Hambro: Antydnet? Og da hadde vi enda ikke sett proposisjonen.

Formannen: Jeg ser dette som et forsøk -

Hambro: Nettopp, ja!

Formannen: - eller hva vi skal kalle det fra Regjeringens side på å ta kontakt med Stortinget som man har gjort også i andre beredskapsspørsmål, for i det hele tatt å føle hvordan stemningen ligger an, og jeg synes ikke at man med alle mulige slags argumenter kan avvise en slik anmodning fra Regjeringens side. Man kan selvsagt tvinge Regjeringen til å fremsette denne proposisjon uten å ha tatt noen som helst slags kontakt med Stortinget og som følge derav få en åpen debatt om våre beredskapstiltak, hvilket sikkert ikke vil virke så overordentlig heldig utad.

Smitt Ingebretsen: Jeg kan ikke begripe hvilken stor interesse det har for Regjeringen eller for noen at det sitter 20 av 150 mann, som vet noen ting og 130 som ikke vet noe om det, og som derfor kan komme til å angripe Regjeringen - for å ta det på den måte - for ting som den ikke gjør, og som de 20 vet at Regjeringen vil gjøre. Hvilken interesse det har for noen, er meg ganske ufattelig. Hvis det er om å gjøre for Regjeringen å informere Stortinget før denne debatt blir holdt, så står det jo Regjeringen fritt å få presidentskapets samtykke til at Stortinget holder et lukket møte hvor forsvarsministeren kan gi Stortinget en redegjørelse, men at 20 mann av Stortinget blir informert, det er det meg ganske ufattelig kan ha noen interesse for den debatt som kommer.

Torp: Jeg kan ikke skjønne hva det egentlig er man mener med dette at man skulle legge munnkurv på, jeg er ikke riktig klar over det. Har man tenkt å eksellere i taler sånn ut i frie luften om alt mulig rart? - det har jo ofte vært anvendt. Det er lettere å snakke, kanskje, når man ingen ting vet, som når man vet noe?

Smitt Ingebretsen: Ja, det er en gammel kjensgjerning.

Torp: Men her prøver man altså å få dem til å vite noen ting og det liker de ikke! Det synes i all fall jeg er nedslående. Regjeringen kan naturligvis la være å forelegge noe, den kan komme med sin proposisjon.

Smitt Ingebretsen: Nei.

Torp: Jo, da.

Smitt Ingebretsen: Dette er omtrent som når gutter begynner å trette.

Torp. Jeg synes det er mer som en slags syttende-mai-stemning som ligger bak i dette tilfellet. Forholdet er at Regjeringen kan jo la være å gi noen orientering. Man har skapt seg et bestemt miljø for samarbeid, som kan påberopes, og som er av viktighet, men når man så skyver det hele fra seg på den måten, kan vi jo la være med noe samarbeid, det er klart.

Smitt Ingebretsen: Hvis forsvarsministeren fulgte samme linje som utenriksministeren i samarbeidet, ville det være svært greit.

Torp: Jeg synes ikke det er noen grunn til å bebreide forsvarsministeren, men jeg anerkjenner utenriksministeren fullt ut. Forsvarsministeren har også søkt å finne frem til dette samarbeid, men det har ikke alltid vært like vel mottatt, det er sikkert, - det har jeg merket. Det er imidlertid ingen grunn til å si at forsvarsministeren ikke har forsøkt å samarbeide, han også, i den utstrekning som det overhodet har vært mulig. Det har vært lettere kanskje, for å si det slik, mere vellykket, for utenriksministeren enn for forsvarsministeren, men det tror jeg ikke skyldes forsvarsministeren. Jeg vil gjerne ha sagt det.

Kjøs: Det var først spørsmålet om behandlingen av St.prp. nr. 20. Der synes jeg ikke man allerede nå kan gå ut fra som helt gitt at den skal behandles av denne komite alene, hvilket jeg skjønner må ha vært meningen hos enkelte ettersom man allerede har begynt å utpeke ordfører. Jeg vil bare på det nåværende tidspunkt som formann i militærkomiteen ta alle mulige forbehold i den sak.

Når det gjelder orienteringen for denne komite om beredskapsspørsmålene nå foran debatten fredag og lørdag, vil jeg på samme måte si at jeg synes det er ganske merkelig at det er denne komite som skal orienteres av forsvarsministeren, mens man tilsynelatende aldri tenker på at militærkomiteen burde orienteres om de spørsmål. Skulle det derfor ha noen mening foran debatten å orientere noen, så burde da også *den* komite tas med i en orientering.

Om selve saken er det min oppfatning at vi kan ikke forhåndsdebattere St.prp. nr. 20 i den debatt som skal foregå fredag og lørdag, og vi kan heller ikke forhåndsdebattere det som måtte bli oss forelagt i et sådant orienterende møte, og da kan jeg ikke skjønne at det har noen innflytelse på debatten i det hele tatt uten for så vidt at en del av Stortingets medlemmer blir bekjent med ting som gjør at de ikke kan snakke om andre ting, det er mitt syn på dette. Og hvis det er så at det møtet skal holdes her for at forsvarsministeren og Regjeringen skal lodde stemningen, så har det jo en annen hensikt enn å være til bruk under debatten fredag og lørdag, og da kan det ikke være absolutt nødvendig å holde møtet *før* debatten holdes.

Utheim: Det var det samme som nå hr. Kjøs sa sist, som jeg ville få lov å si. Hvis det er Regjeringens mening å orientere og få en foreløpig drøftelse om de beredskapstiltak som skal skje, så må jo det kunne gjøres en av de første dager i neste uke, og proposisjonen deretter fremsettes i etterfølgende statsråd.

Torp: Jeg vil, etter det som er passert, foreslå at utenriksministeren tar saken med seg i Regjeringen og foreslår for Regjeringen å fremsette sin proposisjon, så får Stortinget avgjøre siden hvilken behandlingsmåte det ønsker skal følges.

Formannen: Hvis ingen andre forlanger ordet, går jeg ut fra at det ikke kan bli noe møte før stortingsmøtet fredag.

Møtet hevet kl. 11.35.

Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

Møte tirsdag den 30. januar 1951 kl. 10